

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Nc/7/2016
Identifikačné číslo spisu: 8408201797
Dátum vydania rozhodnutia: 22.06.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Janka Cisárová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:8408201797.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu F.. J. X., bývajúceho vo W., A. XXX/XX, proti žalovaným 1/ F.. Q. A., advokátovi, so sídlom v V. S. W., X.. P. X, zastúpeného Advokátskou kanceláriou Hovan a Hospŕdka, s.r.o., so sídlom v Spišskej Novej Vsi, M. Gorkého 8, IČO: 47 233 419, 2/ R. X., bývajúcej v Z., H. XA, o ochranu osobnosti, vedenej na Okresnom súde Kežmarok pod sp. zn. 4 C 128/2011 a na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 18 Co 87/2016, 18 Co 88/2016, o vylúčení sudkyne Krajského súdu v Prešove z prejednávania a rozhodovania tejto veci, takto

rozhodol:

Sudkyňa Krajského súdu v Prešove F.. U. M.Á. j e v y l ú č e n á z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 18 Co 87/2016, 18 Co 88/2016 (vec Okresného súdu Kežmarok sp. zn. 4 C 128/2011).

Odôvodnenie

V konaní vedenom na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 18 Co 87/2016, 18 Co 88/2016 predložila sudkyňa F.. U. M. predsedníčke súdu oznámenie podľa § 15 ods. 1 O.s.p., a to s poukazom na skutočnosť, že na súde prvého stupňa prejednal a rozhodol vec F.. F. D., ktorý je jej synovcom. Uviedla, že subjektívne nemá problém vec prejednať a rozhodnúť, napriek tomu však môže objektívne vzniknúť stav, ktorý môže z vyššie uvedeného dôvodu vyvolať pochybnosti zo strany účastníkov konania o jej nestrannom postupe v konaní.

Predsedníčka Krajského súdu v Prešove postupovala podľa § 15 ods. 1 tretej vety O.s.p. a predložila vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie po tom, čo dospela k záveru, že u sudkyne F.. U. M., ktorá navrhla svoje vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v tejto právnej veci, nie je dôvod pochybovať o jej nezaujatosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súde v Prešove (§ 16 ods. 1 O.s.p.) pristúpil k posúdeniu, či skutočnosti oznámené F.. U. M., sú spôsobilé vyvolať pochybnosti o jej nezaujatosti.

Inštitútom vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O.s.p.) sa v

občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadšžania určitej procesnej strane).

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadšžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia sudkyne F. U. M. o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcu a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (por. ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne - napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania, o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho),
3. k zástupcom účastníkov konania (porovnaj vyššie bod 2.).

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v možnosti zmarit' hroziace riziko, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a

objektívneho charakteru. Vo svojich rozhodnutiach pripomína, že sudy by preto mali rozoznávať dôležitosť predchádzania nebezpečenstva reálnej možnosti zaujatosti. Aspekty nestrannosti a všeobecné princípy vyhodnocovania zosumarioval ESĽP vo veľmi čerstvej veci *Morice v. Francúzsko* (sťažnosť č. 29369/10, rozsudok Veľkej komory zo dňa 23. apríla 2015, §§ 73 až 78) nasledovne:

- Súd pripomína, že nestrannosť sudcu vo všeobecnosti predstavuje absenciu predpojatosti alebo závislosti, pričom jej existenciu je možné testovať viacerými spôsobmi. Podľa ustálenej judikatúry ESĽP existencia nestrannosti pre účely článku 6 ods. 1 Dohovoru musí byť ustálená v súlade so subjektívnym testom, kde dôraz má byť kladený na osobné presvedčenie, správanie sa a konanie dotknutého sudcu, ako aj v súlade s objektívnym testom, v ktorom sa zisťuje, či súd alebo jeho zloženie ponúkajú dostatočné garancie pre vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti o jeho nestrannosti.

- Pokiaľ ide o subjektívny test, platí v praxi ESĽP dlhodobo uplatňovaný predpoklad, že súd je oslobodený od osobnej predpojatosti alebo nestrannosti sudcu. Osobná nestrannosť sudcu sa predpokladá, pokiaľ nie je preukázaný opak. Ako možné príklady môžu byť uvedené tie, ak sa sudca správa k účastníkovi nevraživo, nepriateľsky alebo je zlomyseľný z osobných dôvodov.

- Vo väčšine prípadov vzniku otázky pochybnosti nestrannosti sudcu sa ESĽP sústredil na objektívny test. Samozrejme, obvykle tu neexistuje jednoznačná deliaca čiara medzi subjektívnou a objektívnou nestrannosťou, nakoľko správanie sa sudcu nemusí spôsobiť nedostatky nestrannosti z pohľadu externého pozorovateľa (objektívny test), ale môže tiež prejsť k osobným záležitostiam sudcu (subjektívny test). Práve preto v niektorých prípadoch, kde môže byť obtiažne zabezpečiť dôkaz, ktorý by vyvrátil prezumpciu subjektívnej nestrannosti sudcu, je tu požiadavka objektívnej nezávislosti sudcu, ktorá dáva ďalšiu dôležitú garanciu.

- Pokiaľ ide o objektívny test, je potrebné určiť, či na rozdiel od správania sa sudcu, existujú iné fakty, skutočnosti, ktoré by mohli vyvolať pochybnosti o jeho nestrannosti. Z toho potom vyplýva, že pri rozhodovaní o tom, či v danom prípade existuje legitímny dôvod obávať sa, že daný sudca trpí nedostatkom nestrannosti, rozhodujúcim je, či táto obava môže byť objektívne opodstatnená.

- Objektívny test sa zvyčajne týka hierarchických alebo iných vzťahov medzi dotknutým sudcom a inými subjektmi v konaní. Je preto v každom individuálnom prípade potrebné rozhodnúť, či vyššie uvedený vzťah majúceho konať vo veci sudcu k iným subjektom vystupujúcim v konaní je takej povahy a takeho stupňa, že by mohol indikovať, naznačovať nedostatok jeho nestrannosti.

- V týchto súvislostiach hoci aj zdanie môže predstavovať určitú dôležitosť, závažnosť, inými slovami, „spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná“. Dôležité je to, že ide o dôveru verejnosti v sudy a spravodlivosť v demokratickej spoločnosti. Teda každý sudca, u ktorého je legitímny dôvod sa obávať nedostatku nezávislosti, musí byť z prejednávania veci vylúčený.

Ostatne uvedený rozsudok Veľkej komory ESĽP v zásade zhrnul všetko, čo už bolo povedané v predchádzajúcich jeho komorových rozsudkoch *Delcourt v. Belgicko* (sťažnosť č. 2689/65, rozsudok zo 17. januára 1970), *Piersack v. Belgicko* (sťažnosť č. 8692/79, rozsudok z 1. októbra 1982), *De Cubber v. Belgicko* (rozsudok z 26. októbra 1984, § 25), *Hauschildt v. Dánsko* (rozsudok z 25. mája 1989, § 47), *Fey v. Rakúsko* (sťažnosť č. 14396/88, rozsudok z 24. februára 1993), *Thomann v. Švajčiarsko* (rozsudok z 10. júna 1996), *Pullar v. Spojené kráľovstvo* (rozsudok z 10. júna 1996, § 32), *Ferrantelli a Santangelo v. Taliansko* (sťažnosť č. 19874/92, rozsudok zo 7. augusta 1996, § 58), *Castillo Algar v. Španielsko*, (rozsudok z 28. októbra 1998, § 45), *Wettenstein v. Švajčiarsko* (sťažnosť č. 33958/96, rozsudok z 21. decembra 2000, § 44), *Pescador Valero v. Španielsko* (sťažnosť č. 62435/00, rozsudok zo 17. júna 2003, §§ 23 až 28), *Blesa Rodriguez v. Španielsko*, (sťažnosť č. 61131/12, rozsudok z 1. decembra 2015, §§ 41 až 44), ako aj rozsudky Veľkej komory ESĽP vo veciach *Kyprianou v. Cyprus* (sťažnosť č. 73797/01, § 118) a *Micallef v. Malta* (sťažnosť č. 17056/06, § 93).

V zmysle aplikovateľného testu pre „zjavnú, domnelú zaujatosť“ („apparent bias“) je rozhodujúce, či by konkrétne okolnosti mohli v danom prípade viesť čestne zmýšľajúceho a informovaného pozorovateľa (človeka) k záveru, že by tu bola reálna možnosť, že súd bol zaujatý, resp. nebol nestranný [porovnaj obdobne Kyprianou v. Cyprus, sťažnosť č. 73797/01, § 47 (judikatúra súdov v Anglicku a Walese, Porter v. Magill [2002] 2 Appeal Court 357)].

Pri aplikovaní vyššie uvedených zásad na danú vec, z ktorých Najvyšší súd Slovenskej republiky vychádzal, je potrebné uviesť nasledovné:

Z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. je právne relevantný (okrem iného) aj vzťah konajúceho sudcu k veci. Pod pojmom „vec“ pritom nie je možné rozumieť len jej užší význam, teda chápať ju ako „predmet sporu“. Ak by mal zákonodarca na mysli iba tento význam spojenia slov „vzťah k veci“, zrejme by to tak aj formuloval v znení zákonného ustanovenia. Nadriadený súd je preto toho názoru, že pojem „vec“ v sebe zahŕňa nielen predmet sporu, ale aj subjekt, ktorý o veci rozhodoval, t. j. sudcu, prípadne senát.

V danom prípade je z obsahu spisu zjavné, že na súde prvého stupňa vo veci rozhodoval ako zákonný sudca F. F. D., že vec bola v dôsledku odvolaní účastníkov konania predložená na rozhodnutie Krajskému súdu v Prešove, kde bola v súlade s rozvrhom práce tamojšieho súdu pridelená senátu 18 Co, ktorého predsedníčkou je F. U. M.. Z oznámenia uvedenej sudkyne zároveň vyplýva, že F. F. D. je jej synovcom.

Pokiaľ ide o subjektívny aspekt nestrannosti, nadriadený súd nezistil žiadne dôvody, ktoré by spochybňovali nestrannosť a nezaujatosť sudkyne F. U. M.. Tento aspekt nespochybňuje ani samotná sudkyňa, ktorá vo svojom vyjadrení uviedla, že subjektívne sa necíti byť zaujatá. Zároveň však poukázala na svoj príbuzenský pomer k sudcovi F. F. D., pre ktorý by mohli vzniknúť pochybnosti o jej nestrannosti v konaní. Nadriadený súd preto podrobil vec skúmaniu z hľadiska prísnejšieho kritéria objektívnej nestrannosti (objektívny test). V rámci tohto bolo potrebné sa zaoberať okolnosťami, či bez ohľadu na osobné správanie sa dotknutej sudkyne tu existujú také skutočnosti, ktoré by mohli byť spôsobilé vyvolať pochybnosti o jej nestrannosti. To, čo je podstatné, je dôvera verejnosti v nestranné súdy v demokratickej spoločnosti. Teda či v danom prípade tu existuje legitímny dôvod na spochybnenie nestrannosti sudkyne vo veci rozhodnúť a či tento dôvod by mohol byť objektívne opodstatnený.

Podľa názoru senátu 1 C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky skutočnosť sama o sebe, že o odvolaniach účastníkov konania proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa vydaného F. F. D. má konať a rozhodovať (v senáte) jeho teta F. U. M., je nepochybne objektívnym dôvodom na vzbudenie zdania (vyvolanie) možných pochybností o nestrannosti tejto sudkyne (objektívny test). Posudzovaná situácia v danom prípade celkom zjavne napĺňa zákonné predpoklady vylúčenia sudkyne z prejednávania veci, keď je nepochybné, že F. U. M. má objektívne vzťah k veci podľa § 14 ods. 1 O.s.p. Tým, že zákonný sudca súdu prvého stupňa F. F. D. (synovec sudkyne) vec prejednal a rozhodol, stal sa súčasťou tejto veci vo vzťahu k odvolaciemu súdu v širšom výklade zmyslu slova. Ako už bolo vyššie uvedené, súd nemá dôvod pochybovať o tom, že sudkyňa F. U. M. nemá vzťah k predmetu konania (subjektívny test), avšak kritériá objektívneho testu museli dotknutú sudkyňu z prejednávania a rozhodovania veci vylúčiť, keď konkrétne okolnosti v danom prípade by mohli viesť čestne zmýšľajúceho a informovaného pozorovateľa (človeka) k záveru, že by tu bola reálna možnosť, že súd bol zaujatý, resp. nebol nestranný.

Je potrebné pripomenúť, že senát 1 C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uvedený názor nezaujíma len v prejednávanej veci, ale vyjadril ho opakovane už aj v minulosti v obdobných situáciách, keď z oznámení sudkyne odvolacieho súdu vyplynulo, že mala prejednať a rozhodnúť veci, ktoré na súde prvého stupňa rozhodovala jej blízka príbuzná, konkrétne sa jednalo o vzťah matky a dcéry (porovnaj uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. mája 2016 sp. zn. 1 Nc 4/2016 a 1 Nc 5/2016). Zhodný prístup k riešenej problematike zastáva vo svojej rozhodovacej činnosti aj Najvyšší súd Českej

republiky, ktorý z obdobného dôvodu (manželský vzťah) vylúčil z prejednávania a rozhodovania vecí sudcu tamojšieho súdu konštatujúc existenciu jeho pomeru k veci (pozri bližšie uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky z 21. augusta 2013 sp. zn. 30 Nd 223/2013).

Senát 1 C si je vedomý, že iné senáty Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vydali v obdobných veciach príbuzenských vzťahov medzi sudcami uznesenia, ktorými rozhodli, že sudca odvolacieho súdu nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí (3 Nc 3/2016 z 25. apríla 2016, 5 Nc 9/2015 z 18. septembra 2015 a 6 Nc 1/2016 z 27. januára 2016). S názorom, ktorý bol v týchto rozhodnutiach vyslovený, sa nemožno stotožniť predovšetkým z toho dôvodu, že spomenuté senáty sa zamerali najmä na subjektívny test zaujatosti a nevysporiadali sa dostatočne s prísnejším kritériom objektívnej nestrannosti (objektívny test).

Vzhľadom na vyššie uvedené závery, z ktorých je zrejmé, že u sudkyne F. je daný pomer k veci, teda vzťah relevantný z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p., Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, že F.. U. M. vylúčil z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 2 : 1.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.